

GENEL BİLGİ

Resmi adı:	Ruanda Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Devlet Başkanı	Paul Kagame
Yüzölçümü	26.338 km ²
Nüfusu	11.689.696
Konuşulan Diller	Kinyarwanda, Fransızca, İngilizce (Resmi diller)
Başkenti	Kigali
Para Birimi	Ruanda Frankı(RWF)
Zaman Dilimi	CAT, GMT+2
Kur:	1 ABD Doları = 628 RWF

Orta Afrika'da Büyük Göller Yöresi'nde yer alan Ruanda, Burundi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Tanzanya ve Uganda ile komşudur. Ülke oldukça engebeli bir arazi üzerine kurulmuştur. Ruanda ekvatora çok yakın olmasına rağmen, arazisinin yüksekliği sebebiyle ılıman bir iklime sahiptir. Bazı mevsimlik değişikliklerin haricinde yıllık ortalama sıcaklık genel olarak 18°C civarında olur. Şubat ve Mayıs ayları arasında şiddetli yağışlar görülür.

1899'dan 1919'a kadar Alman kolonisi olan Ruanda 1919'dan sonra 1962'ye kadar Belçika mandası olarak yönetilmiştir. Ülke nüfusunun çoğunluğunu Hutu ve Tutsi etnik grupları oluşturmaktadır. 1959'a kadar iktidarda olan Tutsi Krallığı'na Hutu'ların son vermesiyle ülkedeki iç savaş başlamıştır. Bundan sonraki süreçte binlerce Tutsi katledilmiş ve yaklaşık 2 milyon Tutsi de komşu ülkelere göç etmiştir. Komşu ülkelerde yaşayan Tutsiler zamanla örgütlenip Ruanda'ya geri dönerek mücadeleye devam etmişlerdir. Tutsilerin Ruanda Vatansever Cephesi (RPF) altında birleşmesiyle özellikle 1990 yılından itibaren 1994'e kadar iç savaşın en şiddetli dönemi yaşanmış ve yaklaşık bir milyon insan hayatını kaybetmiştir. Kanlı iç savaş RPF'nin başkent Kigali'yi ele geçirmesiyle 1994 yılı bitmeden sona ermiştir.

Hutu ve Tutsiler arasındaki iç savaşın ardından ilk genel seçimler 2003 yılında gerçekleştirilmiştir. Seçimler sonucunda, 2010 yılında bu göreve ikinci kez seçilen, Paul Kagame yedi yıllığına Devlet Başkanı seçilmiştir.

Ruanda, son on yılda gözle görülebilir ilerlemeler kaydetmiştir. Oldukça istikrarlı olan Ruanda hükümeti, ülkede barış ve güvenlik ortamını sağlamanın yanı sıra ekonominin de yeniden yapılanması yolunda çalışmalar yapmaktadır. Örneğin, Vizyon 2020 projesi ile önümüzdeki on yıl boyunca kişi başına düşen GSYİH'nın dört katına çıkarılması hedeflenmektedir.

Ruanda Doğu Afrika Topluluğu'na üyedir. 2011 yılında uzun zamandır planlanan Özel Ekonomik Bölge (SEZ) uygulamasına geçilmiştir. Bu proje ile, yatırımcılara ve işletmecilere sunulacak uygun altyapı, teşvik ve düzenlemeler doğrultusunda özel yatırımları attirarak ihracatta ve sanayide büyüme hedeflenmektedir. SEZ projesinin başta tarım, bilgi ve iletişim teknolojileri, ticaret,

lojistik, madencilik ve inşaat sektörleri olmak üzere tüm sektörlerde yatırımı artırması hedeflenmektedir.

GENEL EKONOMİK DURUM

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
GSYİH (milyar \$)	4,7	5,3	5,6	6,4	7,2	7,8
BÜYÜME (%)	13,4	6,2	7,2	8,3	7,7	7,6
GSYİH (Sektörel dağılım %)						
<i>Tarım</i>	32	34	32	32	33	-
<i>Başlıca Tarım Ürünleri</i>	Kahve, çay, krizantem, muz, patates, fasulye					
<i>Sanayi</i>	15	14	15	16	14	-
<i>Başlıca Sanayi Ürünleri</i>	Çimento, mobilya, ayakkabı, plastik eşyalar, tekstil, sigara, sabun					
<i>Hizmetler</i>	53	52	53	52	53	-
KİŞİ BAŞI GSYİH (\$)	489,3	536,4	562,6	624,3	693	730,1
ENFLASYON (yıl sonu %)	15,4	10,3	2,3	5,7	6,3	4,9
DIŞ TİCARET						
<i>İhracat</i> (milyon\$)	398	261	229	417	506	-
<i>İhracatında Başlıca Ürünler</i>	Mucur, Kül, Kahve, Çay, Baharatlar, Yakıt, Araç, Ayakkabı, Değirmen ürünleri, Deri, İçecek, Canlı hayvan					
<i>İhracatında Başlıca Ülkeler</i>	Tanzanya %32.6, Kongo DC %21.6, Kenya %18.7, Uganda %13.5					
<i>İthalat</i> (milyon\$)	1.146	1.112	1.028	1.356	1.624	-
<i>İthalatında Başlıca Ürünler</i>	Makine, Elektrikli aletler, Yakıt, Petrol, Araç, Demir-Çelik, Sağlık ürünleri, Tuz, Sülfür, Tohum, Şeker, Plastik					
<i>İthalatında Başlıca Ülkeler</i>	Uganda %14.4, Çin %13,3, Hindistan %8.3, Kenya %8.3, BAE %7.4					
DIŞ BORÇ (milyon \$)	996	1.216	1.294	1.532	1.845	1.961

Kaynak : ITC-Trade Map, TUİK, The World Bank

* tahmini rakamlar

Ruanda 2005 yılından bu yana yıllık ortalama %8,8 oranında büyüme sergilemiş olup IMF Ocak 2011 verilerine göre 2001-2010 yılları arasında dünyanın en hızlı büyüyen ilk 10 ekonomisi arasında yer almıştır. Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Raporlarına göre Ruanda 2010 yılında iş düzenlemelerinde en fazla reform yapan ülke, 2011'de ise 2. ülke olup Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Küresel Rekabet Gücü sıralamasında Doğu Afrika'da birinci, Afrika genelinde ise altıncı sırada yer almaktadır.

Ruanda, fakir bir tarım ülkesidir. İş gücünün yaklaşık %90'ı tarım sektöründe çalışmaktadır. Kahve, çay, muz, patates, fasulye, mısır, süpürge darısı, pirekapan,

darı ve bezelye başlıca tarım ürünlerine örnek olarak gösterilebilir. Çimento, mobilya, ayakkabı, tekstil, sigara önemli sanayi ürünleri arasında yer almaktadır.

Ruanda ekonomisi için 2012 yılı, yüksek petrol ve gıda fiyatları, yüksek bölgesel enflasyon ve borç krizleri sebebiyle zor bir şekilde başladı. Bu nedenle, 2011 yılında %8,3 olan büyüme oranının, 2012'de %7,7 olduğu, 2013'de de %7,6 olacağı öngörülmektedir.

2012 yılı içerisinde tarım sektörünün ekonomiye katkısı %6,1 olmuştur. Sanayi sektöründeki büyüme % 11,2 (imalat ve inşaat sektörü başta olmak üzere) olarak belirlenmiş, bu oran hizmet sektörü için % 8,7 olarak kaydedilmiştir.

Enflasyon seviyesi ise, 2012 yılı boyunca, küresel ve bölgesel yüksek enflasyon oranlarına, yüksek petrol ve gıda fiyatlarına rağmen makul düzeyde kalmıştır. 2011 yılında %5,7 olan enflasyon oranı 2012 yılında %6,3'e çıkmıştır. Etkin para ve döviz kuru yönetimi, para ve maliye politikaları arasındaki başarılı işbirliği sayesinde yıllık ortalama enflasyon oranının 2013'te % 5 civarına gerilemesi beklenmektedir.

BAŞLICA SEKTÖRLER

➤ Tarım

Ruanda, doğal kaynakları az olan bir ülke olması nedeniyle, ülke ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalı bir ekonomidir. Ruanda'nın batı bölgesinin hemen hemen tamamına yakın bir bölümü yeşil bitki örtüsüyle doludur. Aynı zamanda bu bölgede tarım ve hayvancılık için müsait topraklar mevcuttur. Ülke topraklarının %40'ına yakın bir bölümü ekime müsaittir. Tarım sektörü Ruanda Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının üçte birini karşılamaktadır. Özellikle kırsal kesimin ana geçim kaynağı olan tarım sektörü kadınlar içinde esas çalışma alanlarından. Ruanda toplam nüfusunun %80'ine yakını tarım nüfusudur. Sektör ülke içi yiyecek ihtiyacının %90'ını karşılarken ihracat gelirlerinin %70'den fazlası da yine tarım sektörü tarafından elde edilmektedir. Ruanda hükümeti ülkedeki tarımı geliştirmek için çeşitli adımlar atmaktadır. Bu kapsamda Verimliliği Artırma Programı yürürlüğe girmiş ve bu program çerçevesinde tarımda üretkenliği arttırmak istemektedirler. Bunun yanısıra Vizyon 2020 adlı proje ile de kırsal kesimleri geliştirmeye yönelik adımlar atılmış ve işsizlere de iş olanağı yaratılmıştır. Bu çabalar sayesinde 2010 yılında ihracat yapılan

en önemli ürünlerden kahve üretimi %22.5, çay üretimi ise %10.8 oranında artmıştır. 2012 yılında da %67,8 oranda artış göstermiştir.

Tarım sektöründe en önemli paylardan biri kahveye aittir ve dünyanın en iyi kahvelerinden birisi Ruanda'da üretilmektedir. Bugün de kahve kalitesini arttırmak için çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar sayesinde yaklaşık 500.000 kahve yetiştiricisi gelirlerini ikiye katlamıştır. Kalite arttırımında en önemli pay kooperatiflere aittir. Kooperatifler köylerdeki insanların birarada ortak bir ekonomik hedef için çalışabilmelerini sağlamıştır. Şu anda Ruanda'da yüksek kalite Arap kahvesi yetiştiriliyor ve ABD, Avrupa, Japonya, Kenya, İngiltere ve Güney Kore'ye ihraç ediliyor.

Diğer taraftan, üretilen tarımsal ürün miktarı Ruanda'daki nüfus artış hızına yetişemediğinden, gıda ithalatı gerekmektedir. Tarım ürünü üretimi 2012 yılında %2,95 düşmüştür. Bunun nedeni iklim koşullarının elverişsiz geçmiş olması ve tarım alanlarındaki azalmadır.

➤ **Hayvancılık**

Ruanda'da beslenen hayvanlar arasında inek, keçi, koyun, domuz, tavuk ve tavşan yer almaktadır. Ayrıca sığır çobanlığı Ruanda'da çok önemli bir gelir kaynağıdır. Üç milyonun üzerinde büyükbaş hayvan mevcuttur. Başkent Kigali etrafında bir kaç mandıra bulunmasına rağmen hayvancılıkta kullanılan üretim sistemi çoğunlukla geleneksel yöntemlerle sürdürülmektedir. Hayvancılığın gelişmesini engelleyen etkenler arasında arazi ve su yetersizliği, düşük kalite yem ve yetersiz veterinerlik hizmeti sonucu oluşan hayvan hastalıkları sıralanabilir.

Ülkenin göllerinde yapılan balıkçılık ile sağlanan stoklar kısıtlı kalmakta ve canlı balık ithalatı yapılması zorunda kalmaktadır.

➤ **Turizm**

Bazı raporlar turizm sektörünün ülkeye en çok döviz kazandıran sektör olması konusunda kahve ve çayı geride bırakmakta olduğunu göstermektedir.

Ruanda'ya ve Ruanda'dan yapılan uçuşların artmasıyla birlikte Ruanda Ortadoğu, Asya ve Avrupa'dan kolay ulaşılabilir durumdadır. 2015'te açılması planlanan Bugesera Uluslararası Havaalanı açıldığında Ruanda Doğu ve Orta Afrika

için bir ulaşım merkezi olacaktır. Şu anda Türk Havayolları, Katar Havayolları, Etiyopya ve Brüksel Havayolları başkent Kigali'ye seferler düzenlemektedirler.

Ruanda dağ gorilleriyle ünlü bir ülkedir. Dağ gorilleri yalnızca Ruanda ve Uganda'da güvenli bir şekilde ziyaret edilebilmektedir. Bunun yanısıra Ruanda'nın güneydoğusunda bulunan Nyungwe Ulusal Parkı da sahip olduğu 400 şempanze ve 13 adet diğer primatlarla Ruanda Turizmine önemli bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Kivu Gölü güzellikleri ve Kagera Milli Parkı ve vahşi hayatı her sene büyük miktarda turist çeker.

Ruanda Doğu Afrika'da bitki çeşitliliği en zengin yerlerden bir tanesidir. 1100 çeşit floraya sahip Ruanda 300 farklı kuş türüne de ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca Doğu Afrika'da orman içinde daha güzel bir yürüyüş yapabilmeyi sağlayan canopy walk sadece Ruanda'da yapılabilir.

2011 yılı Dünya Bankası'nın Ruanda'da turizmin başarısı adlı raporda şu anda Ruanda'nın Dünyadaki en güvenli yerlerden birisi olduğu belirtilmektedir. Bu başarıda Ruanda'daki Goril turizmi, ulusal parklar, vahşi yaşam ve bitki çeşidi zenginliğinin turizme kazandırılması önemli rol oynamıştır. Bunun yanında Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Doğu Afrika'daki komşu ülkelerden Ruanda'ya konferans için çok sayıda gelen olması Ruanda'yı konferans turizmi açısından da önemli kılmaktadır.

➤ **Sanayi**

Ruanda'da sanayi sektörü gelişmemiştir. 2011 verilerine göre tarımın sağladığı katkının ancak yarısını sağlayabilmektedir. Üretim sanayi, enerji, madencilik ve inşaat sanayi en önemli faaliyet alanlarıdır. 2012 yılının ikinci yarısında sanayi sektörü bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %18,9 büyüme kaydetmiştir. Sanayi sektöründeki büyümeye üretim sanayi %50 ve inşaat %29,5 oranlarında katkı sağlamıştır. Başlıca sanayi ürünleri arasında çimento, sabun, içecek, mobilya, ayakkabı, plastik ürünler, tekstil ve sigara yer almaktadır.

➤ **Madencilik**

Madenciliğin ülke ekonomisine önemli bir katkısı vardır. Kasiterit, volframit, altın, koltan ve kalay çıkarılan madenlerdendir. Bu madenler elektronik ve iletişim cihazlarının üretiminde kullanılmaktadır. Fakat, madencilik sektöründeki satışlar 2012 yılında %7,6 düşmüştür.

➤ Ulaşım

Ülkenin karayolu ulaşım sistemi yetersizdir. 13.173 km karayolunun ancak 1.180 km'si asfalttır. Ülkede demiryolu yoktur. Başkent Kigali'de bir milletlerarası havaalanı vardır.

➤ Hizmetler

Hizmet sektörü, 2007 – 2009 yılları arasında yaşanan ekonomik kriz sırasında, banka kredilerinin ve dış yardımların azalması ile gerileme yaşamış olmasına rağmen, 2010 yılında kendini toparlamış ve ülkenin en büyük ekonomik kaynağı haline gelmiştir. Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'nın yarısı bu sektörden sağlanmaktadır. Bankacılık ve finans, toptan ve perakende satış, otel ve restoranlar, ulaşım, iletişim, depo, sigorta, gayrimenkul, eğitim ve sağlık hizmetleri bu sektördeki başlıca aktivitelerdir. 2012 yılında, hizmet sektörü % 20,7 büyüme kaydetmiştir.

➤ Enerji

2000'lerin başına kadar, Ruanda'nın elektrik kaynağı tamamen hidroelektrik enerjiden sağlanmaktaydı. Burera ve Ruhondo göllerindeki elektrik santralleri, ülkenin elektrik ihtiyacının %90'ını karşılamaktaydı. Göllerdeki su seviyelerinin %50 oranında azalması ile acil önlem planları oluşturulmuş ve bu göllere su sağlayacak sulak alanların yenilenmesi yoluna gidilmiştir. Bu yöntem, enerji üretimini %40 arttırmıştır. Ancak, halen yeterli etkinlikte enerji üretimi sağlanamamaktadır.

DIŞ TİCARET VE YATIRIMLAR

Sahip olduğu barış ve siyasi istikrar ortamı, yatırımcı dostu hükümeti, oldukça düşük yolsuzluk oranı ve bir çok gelişmiş ülke pazarına imtiyazlı erişim olanağı sayesinde Ruanda yatırımcılara bir çok fırsat sunmaktadır. Örneğin Ruanda, Afrika Büyüme ve Fırsat Kanunu (AGOA) hükümleri dolayısıyla ABD pazarına ve Silahlar Hariç Herşey (EBA) girişimi dolayısıyla AB pazarına imtiyazlı erişim olanağına sahiptir.

Ruanda hükümetinin pazar ekonomisine olan bağlılığı, mevzuatta yapılan düzenlemeler, özelleştirme ve yatırım politikaları ve bölgesel bütünleşme

stratejilerinde kendisini göstermektedir. Ruanda, Doğu ve Güney Afrika Ülkeleri Ortak Pazarı ve Doğu Afrika Topluluğu üyesidir.

Hükümet, eğitim, altyapı ve dış ve yerli yatırımları geliştirerek fakirliği önleme politikası başlatmıştır. Enerji kesintileri, çevre ülkelerdeki istikrarsızlık ve diğer ülkelere yeterli ulaşım bağlantılarının olmaması özel sektörün önünde bir engel teşkil etmektedir. Ruanda hükümeti, bölgede iletişim ve bilgi teknolojileri alanında lider olmayı hedeflemektedir. Ayrıca, başkent Kigali'de yapımına başlanan ve %96'sı tamamlanmış olan Serbest Ekonomik Bölge'nin özellikle çiftlik yiyecek ve ürünlerinin üretimi, bilgi ve iletişim teknolojileri, ticaret ve lojistik, madencilik ve inşaat sektörlerinde olmak üzere tüm sektörlerde yatırımcıları çekmesi bekleniyor.

Tarım (özellikle kahve ve çay üretimi), turizm (eko-turizm, eğlence aktiviteleri alanları), altyapı hizmetleri, telekomünikasyon, finans, enerji sektörleri yatırım olanaklarının olduğu sektörlerdendir.

2011 yılı kapsamında Ruanda dış ticaret hacmi 1.773 milyon \$'a ulaşmıştır. 2012 yılında da 2.130 milyon \$ civarı olduğu tahmin edilmektedir. 2012'de toplam dış ticaret hacminin 506 milyon \$'lık kısmını ihracat ve 1.624 milyon \$'lık kısmını ise ithalat oluşturmaktadır. Üretim seviyesi düşük olduğu için tüketimin büyük bir bölümü ithalat ile karşılanmaktadır. Bu da Ruanda açısından önemli bir ticaret açığına sebep olmaktadır.

İsviçre, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Kenya ülkenin ilk üç sıradaki ihracat partneriyken, Uganda, Çin ve Kenya ilk üç sıradaki ithalat partneridir.

Çay ve kahve ülkenin en fazla ihraç ettiği iki üründür. Gıda maddeleri, makine ve teçhizat, inşaat malzemeleri, çimento ise en fazla ithal ettiği ürünler arasındadır.

➤ Yatırım Fırsatları

Ruanda'da yatırım yapılabilecek başlıca alanlar:

- Bilgi İletişim Teknolojileri (BİT)
- Turizm
- Enerji
- Madencilik
- Finansal Servisler
- Tarım
- Altyapı
- Gayrimenkul

Ruanda'nın BİT Alanındaki Avantajları

- Bölgedeki diğer ülkelere kıyasla ucuz iş gücü
- Genç ve dinamik işgücü (Nüfusun %98'i 50 yaşının altında %43'ü 16 yaşın üstünde)
- Bölgedeki en iyi iş ortamı (2012 yılında Dünyada iş yapmak için seçilmiş 8.yer)
- Yolsuzluk düzeyi düşük – Sıfır tolerans
- Dünya standartlarında BİT altyapısı
- Güçlü ve vizyoner liderlik
- İki dilli iş ortamı (Fransızca ve İngilizce)

Ruanda'nın Turizm Alanındaki Avantajları

- Farklı türden canlıların yaşadığı eşsiz coğrafyası
- Doğu Afrika'da diğer ülkeleri ziyaret etmek için bir üs
- 2012 yılı turizm gelirlerinde %9'luk bileşik büyüme bekleniyor.
- Ortalama bir turist Ruanda'da bir hafta kalıp günlük 200\$ harcaması.
- 2009 yılındaki yatırımların %30'u turizm projelerine ayrılmıştır.
- Ruanda da ki 200 otelde 4500 oda bulunmaktadır. Ve ortalama günlük doluluk oranı %70 iken bunların %98 yabancılardır.

Ruanda'nın Enerji Alanındaki Avantajları

Ruanda enerji sektörü şu anda biyoyakıt, motorin ve hidro enerji kaynaklarını kullanmaktadır. Özellikle yenilenebilir kaynak olan hidro enerjinin 2017'ye kadar en çok kullanılan kaynak olması beklenmektedir. Metan gazı ve kömür kullanımı halen sürmektedir.

Ruanda 175.000 müşterisi için 85 MW elektrik üretmektedir. %10 şebeke erişimi bulunmaktadır, 2017 itibarı ile Ruanda %50 şebeke erişimi ve 1000MW elektrik üretimi için çalışmalarını sürdürmektedir. Bu 12 katlık elektrik üretim artışına ulaşmak için, metan gazı, jeotermal enerji, bölgesel hidro enerji kaynaklarından ve kömür'den elektrik üretimini dramatik bir şekilde arttıracaktır.

Vatandaşların refahının artırılması, çevrenin korunması, sürdürülebilir büyüme ve hızla gelişen özel sektörün ihtiyaçların karşılanması için Ruanda, enerji konusunda bu etkin hedefleri belirlemiştir. Bu sebeple de üretilen enerjinin %90'ının yenilenebilir enerji kaynaklarından sağlanması hedeflenmektedir.

Ruanda'nın Madencilik Alanındaki Avantajları

Madenler konusunda işleme ve ürün çeşitlendirme gibi bir çok bakir fırsat alanı bulunmaktadır.

Mineral ihracatı konusunda halen gelişim sürmektedir. Ruanda'nın ihraç ettiği başlıca madenler kalay, koltan ve wolframdır.

Şu an için sadece eldeki madenlerin %25'i (yaklaşık 200M USD) kullanılmaktadır. Bu sebeple endüstriyel madencilik için fazlasıyla önü açık yatırım imkanları bulunmaktadır. Aynı şekilde devlet de bu konuda yatırımcılara hem kaynakların tespiti konusundaki araştırmalar, hem de hukuki ve bürokratik kolaylıklarla teşvik olmaktadır.

Sadece cevher çıkarılması değil, işlenmesi ve kullanılabilir hale getirilmesi konusunda da yatırımcılar için bir çok imkan sunulmaktadır.

Ruanda'nın Finansal Servisler Alanındaki Avantajları

Ruanda finans sektörünü sigorta hizmetleri ve bankacılıktan (ticari bankalar, kalkınma bankaları ve mikrofinans kuruluşu) oluşmaktadır. Bankacılık sektörü son 5 yılda muazzam bir büyüme gördü ve çok uluslu bankalar ve yabancı sermaye tarafından daha fazla katılım gördü. Finansal sektörün banka alt sektöründe 200 Milyon dolarlık işletme sermayesi, 1 Milyar dolarlık varlığı desteklemektedir.

Finansal Gelişim Programı'nı hayata geçiren Ruanda'nın amacı finansal hizmetlerin derinleşmesi ve vatandaşlarının bu hizmetlere erişiminin artmasıdır.

Ruanda'nın Tarım Alanındaki Avantajları

Tarım tarih boyunca Ruanda için en önemli geçim kaynaklarından biri olmuştur. Tarım sektöründe ülke nüfusunun %80'i çalışmaktadır ve ülkenin GSYH'nin üçte birinden fazlasını oluşturmaktadır. Ruanda Kalkınma Kurulu bu sebepten tarımda teşvik edici politikalarına devam etmektedir.

Ruanda'nın Altyapı Alanındaki Avantajları

Ruanda rekabetçi bir özel sektörü geliştirmek için altyapının öneminin farkındadır. Bu sebepten hükümet, altyapı ağırlıklı olarak yatırım yapmaya devam ediyor. Ruanda'nın yıllık bütçesinin % 7.5'ini ulaşım ve diğer altyapı taahhüt eder. Ruanda işletmeler ve bireyler için ulaşım maliyetini azaltmak amacı ile karayolu, demiryolu ve su ulaşım altyapısına yatırım yapıyor.

Ruanda'nın Gayrimenkul Alanındaki Avantajları

Yıllık ortalama %8 büyüme hedefi ile büyüyen bir ekonomide inşaat ve gayrimenkul sektörleri ekonomik büyümede anahtar öneme sahipler. Bu da barınma ve ticari amaçlarla ihtiyaç duyulan binalardan kaynaklanmaktadır.

Ev sağlama konusunda Ruanda halen ihtiyacı karşılayamamaktadır. Yıllık ortalama 25.000 ihtiyaç duyulmakta ve bu ihtiyacın 8.000-10.000'i Kigali'dedir. Yerel ve yabancı yatırımların her geçen gün artması, aynı şekilde ticari yapılara duyulan ihtiyacın da artacağını göstermektedir. Sektördeki yatırım 2003'teki 100 milyon USD'dan, 2009'da 480 milyon USD'ye ulaşmıştır. %2,8'lik nüfus artışı, orta sınıftaki artış ve diaspora yatırımlarındaki artış sektördeki bu hızlı büyümenin tetikleyicileri olmuşlardır. Düşük ve orta sınıf daireler, depolama, ofis binaları, alışveriş merkezleri ve tabii ki hotel benzeri konaklama tesisleri için yatırım fırsatları halen oldukça iştah kabartıcıdır.

Ruanda'da 50.000 \$ - 100.000 \$ arasında sermaye gerektiren yatırımlar

- **Büyük Ticari Tarım:** Pirinç tarlası, manyok tarlası, soya fasulyesi tarlası
- **İşlenmiş Gıda:** Kahve kavurma tesisi, hayvansal yem üretim fabrikası
- **Hizmetler:** Tarımsal merkezler ve ekipman kiralama, tarım makineleri kiralama, navlun kamyon hizmetleri
- **Enerji Üretimi:** Güneş ve rüzgar enerjisi sistemleri
- **İnşaat:** Düşük maliyetli evler, beton boru yapımı

Ruanda'da 100.000 \$ ve üzeri sermaye gerektiren yatırımlar

- **Büyük Ticari Tarım:** Palmiye yağı, kahve ve şeker kamışı üretmek için ağaç ekimi, sığır çiftliği
- **Gıda İşleme:** Kahve, süt ve manyok işleme tesisleri, pirinç fabrikası, un imalatı, meyve suyu fabrikası, su arıtma ve şişeleme tesisi, maden suyu tesisi, şeker kamışı üretimi tesisi
- **Turizm ve Ağırılama:** Tatil köyü, turist pansiyonları, motel, otel
- **İnşaat ve Emlak:** Konut villalar, daireler kompleksi, ofis binası, toplu konut, inşaat makineleri kiralama hizmetleri
- **Enerji Üretimi:** Rüzgar enerjisi üretim sistemleri, mikro hidro elektrik santrali

RUANDA DIŞ TİCARETİ

	2008	2009	2010	2011	2012
İhracat (milyon\$)	398	261	229	417	506
İthalat (milyon\$)	1.146	1.112	1.028	1.356	1.624
Hacim	1.544	1.373	1.257	1.773	2.130
Denge	- 748	- 851	-799	- 939	- 1.118

Kaynak: ITC – Trade Map

2012 Yılı İtibariyle Ruanda'nın Başlıca Ticaret Ortakları

İhracat (%)		İthalat (%)	
Tanzanya	% 32,6	Uganda	% 14,4
Demokratik Kongo Cumhuriyeti	% 21,6	Çin	% 13,3
Kenya	% 18,7	Hindistan	% 8,3
Uganda	% 13,5	Kenya	% 8,3
Sudan	% 3,4	BAE	% 7,4
Burundi	% 2,6	Tanzanya	% 4,6

Kaynak : ITC – Trade Map

2012 yılında Ruanda'nın en çok ihraç/ithal ettiği ülkeler ve ürünler

İhracat			İthalat		
Ülkeler	Ürünler	Miktar (bin \$)	Ülkeler	Ürünler	Miktar (bin \$)
Tanzanya	Cevher, cüruf, kül, vb.	122.619	Uganda	Hayvan, sebze yağları, vb.	58.110
	Kahve, çay, baharatlar, vb.	29.281		Tuz, sülfür, toprak, harç, çimento, vb.	56.861
	Yakıt, petrol, damıtılmış ürünler, vb.	2.668		Sabun, yağ, mum, yapıştırıcı, vb.	16.460
Dem. Kongo Cum.	Yakıt, petrol, damıtılmış ürünler, vb.	23.020	Çin	Makine, reaktör, kazan, vb.	50.554
	Değirmen ürünleri, malt, buğday, vb.	21.883		Elektrikli aletler ve ekipmanları	27.368
	İçecekler, sirke, vb.	11.444		Tekstil ve giyim ürünleri	17.634
Kenya	Kahve, çay, baharatlar, vb.	83.596	Hindistan	İlaç ürünleri	23.608
	Yakıt, petrol, damıtılmış ürünler, vb.	8.506		Demir ve çelik	20.026
	Kara taşıtları (tren ve tramvay hariç)	955		Makine, reaktör, kazan, vb.	16.122
Sudan	Kara taşıtları (tren ve tramvay hariç)	16.524	Kenya	Demir ve çelik	17.235
	Makine, reaktör, kazan, vb.	410		Hayvan, sebze yağları, vb.	10.651
	Kağıt ve kağıt ürünleri	74		Yakıt, petrol, damıtılmış ürünler, vb.	9.122
Burundi	Kara taşıtları (tren ve tramvay hariç)	3.589	BAE	Yakıt, petrol, damıtılmış ürünler, vb.	39.810
	Tahıllar	1.486		Elektrikli aletler ve ekipmanları	19.076
	Demir ve çelik	1.307		Makine, reaktör, kazan, vb.	13.930

Kaynak: ITC – Trade Map

TÜRKİYE – RUANDA İKİLİ EKONOMİK VE TİCARİ İLİŞKİLERİ

TİCARİ İLİŞKİLER

Türkiye-Ruanda Dış Ticareti (bin dolar)

YILLAR	İHRACATIMIZ	İTHALATIMIZ	DENGE	HACİM
2000	169	564	-395	733
2001	527	7	520	534
2002	337	8	329	345
2003	318	551	-233	869
2004	811	128	683	939
2005	241	116	125	357
2006	981	177	804	1.158
2007	2.808	0	2.808	2.808
2008	4.168	1	4.167	4.169
2009	7.547	1	7.546	7.548
2010	7.993	0	7.993	7.993
2011	5.946	1	5.945	5.947
2012	19.935	0	19.935	19.935

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu

Başlıca Fasıllar İtibariyle İhracatımız (dolar)

FASIL ADI	2011	2012
Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça, aksesuarı	0	12.288.907
Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalari, çay hülusalari, mayalar, soslar, diyet mamaları, vb.)	2.088.376	2.214.400
Çeşitli mamul eşya (hijyenik havlu, bebek bezi, kalem, çakmak, fermuar, fırça vb.)	1.268	1.265.182
Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler; bunların aksam ve parçaları	83.840	809.224
Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme cihazları-aksesuarı	712.847	673.904
Plastikler ve mamulleri	138.789	639.626
Adi metallerden çeşitli eşya (kilit, kasa, mobilya tertibatı, vb.)	542.399	497.195
Diğer	2.378.481	1.546.562
Toplam	5.946.000	19.935.000

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu

Başlıca Fasıllar İtibariyle İthalatımız (dolar)

FASIL ADI	2011	2012
Esasını hububat,un,nişasta,süt teşkil eden müstahzarlar	0	101
Optik,fotoğraf,sinema,ölçü,kontrol,ayar cihazları,tıbbi alet	797	0
Diğer	0	0
Toplam	797	101

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu

TÜRK-RUANDA İŞ KONSEYİ

Kuruluş Yılı: 2011

Türk Tarafı Kurucu Başkanı : Zehra Taşkesenlioğlu

Firma ve Unvanı : Maya Proje Danışmanlık Genel Müdürü

DEİK / Türk-Afrika İş Konseyleri tarafından 13 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da, DEİK / Türk Afrika İş Konseyleri Koordinatör Başkanı Sn. Tamer Taşkın ev sahipliğinde Ruanda Özel Sektör Federasyonu Başkanı Sn. Robert Bayigamba ile İş Konseyi Koordinatörü Bahar Kavala ve Türkiye-Afrika Odası Koordinatörü Shihab Adam'ın katılımıyla bir çalışma yemeği gerçekleştirilmiştir. Sn. Bayigamba'nın Ruanda'daki iş ortamı ve fırsatları hakkında bilgi verdiği toplantıda, Sn. Bayigamba'ya Türkiye'deki oda sistemi ve İş Konseylerinin DEİK çatısı altındaki yapılanması hakkında bilgi verilmiştir. Yemeğin ardından Deniz Ticaret Odası'nda DEİK ile Ruanda Özel Sektör Federasyonu arasında Türk-Ruanda İş Konseyinin kurulmasına ilişkin mutabakat zaptı imzalanmıştır.

Türk-Ruanda İş Konseyi, Haziran 2011'de iki ülke arasındaki mevcut işbirliği potansiyelinin değerlendirilmesi, ikili ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine yönelik bir platform oluşturulması amacıyla kurulmuştur.

Türk-Ruanda İş Konseyi, Karşı Kanatının kurulmasını müteakip düzenleyeceği etkinliklerle iki ülke arasındaki ticaret hacminin artması ve Doğu ve Güney Afrika Ülkeleri Ortak Pazarı, Doğu Afrika Birliği ve Gümrük Birliği'nin üyesi olması sayesinde toplam 598 milyonluk bir pazara erişim imkanı sağlayan Ruanda'da Türk firmalarının demir yolu, havayolu gibi altyapı yatırımları yanında tarım, enerji ve turizm alanlarındaki yatırım olanaklarını değerlendirmelerini sağlamayı hedeflemektedir.

VİZE UYGULAMALARI

Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir. Ruanda'nın İstanbul'daki Fahri Konsolosluğu'ndan ya da Ruanda'nın yurtdışı temsilciliklerinden vize alınması mümkündür.

MİLLİ TATİLLER

Tarihler	Günler
1 Ocak	Yeni Yıl
1 Şubat	Kahramanlar Günü
Değişken tarihli	İsa'nın Ölüm Yıldönümü
7 Nisan	Soykırımı Anma Günü
1 Mayıs	İşçi Günü
1 Temmuz	Bağımsızlık Günü
4 Temmuz	Kurtuluş Günü
15 Ağustos	Hz. Meryem'in göğe yükselişi
Değişken tarihli	Kurban Bayramı
25 Aralık	Noel
26 Aralık	Noel'i izleyen gün

FAYDALI ADRESLER

-Diplomatik Misyon Temsilcilikleri

Ruanda Cumhuriyeti İstanbul Fahri Konsolosluğu
Adres: Yenidoğan Mah. Abdi İpekçi Cad. Çizmeçi İş Merkezi No: 87/69 İstanbul
Telefon: (0212) 567 06 06
Faks: (0212) 674 32 32
e-posta: inancrw@gmail.com
Çalışma Saatleri: 09.00-18.00
Görev Bölgesi: Türkiye

Bay İnanç ÇİFTÇİ
Fahri Konsolos

-Resmi Kurumlar

Doğal Kaynaklar Bakanlığı: www.minirena.gov.rw

Finans ve Ekonomik Planlama Bakanlığı: www.minecofin.gov.rw

Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı: www.minagri.gov.rw

Eğitim Bakanlığı: www.mineduc.gov.rw

Sağlık Bakanlığı: www.moh.gov.rw

Savunma Bakanlığı: www.mod.gov.rw

Adalet Bakanlığı: www.minijust.gov.rw

Dışışleri ve İşbirliği Bakanlığı: www.minnaffet.gov.rw

Altyapı Bakanlığı: www.mininfra.gov.rw

Kamu Hizmetleri ve alışma Bakanlığı: www.mifotra.gov.rw

Ticaret ve Sanayi Bakanlığı: www.minicom.gov.rw

-Haber Kaynakları

The New Times Rwanda: <http://www.newtimes.co.rw/news/>

Rwanda News Agency: <http://www.rnanews.com/>

The Rwanda Focus: <http://focus.rw/wp/>

News of Rwanda: <http://newsofrwanda.com/>